

Altaveu expressiu del Kiosc del Barri Shum

Alhama Premsa

Pamflet solidari i autogestionat de memòria obrera i manifestacions creatives

Novembre 2024

“la dignitat no té preu”

Núm 34. Any III

Una nodrissa, Francisca Fernández Quesada, alletant un nadó pel servei de recollida de llet materna. Velez-Rubio, Agost 1937. FOTO: Kati Horna

(ve de l'altra cara)

de la que avui volem explicar la seva intrahistòria i revelar la identitat del les seves protagonistes, que es tracta d'una dona nodrissa alletant un nadó i al costat, la seva mare.

Per una d'aquelles sincronicitats de la vida hem pogut conèixer un testimoni, familiar directa de les protagonistes d'aquesta fotografia, Es tracta de Cristobal Fernández (Alhama de Granada, 1956), nebot de la nodrissa de la fotografia i nét de la dona situada al seu costat i

que va néixer vint anys després de la presa fotogràfica. Gràcies al seu testimoni, als seus records perduts i fruit d'investigacions en arxius i documentació dispersa, hem pogut traçar l'itinerari d'aquesta fotografia històrica i extraure les

conclusions que expliquem tot seguit.

Kati Horna, va venir a Espanya des de París on residia, l'any 1937, amb l'ànim de fotografiar la guerra civil, però des d'una vessant més humanista; intentant reflectir la vida de les persones en la reraguarda del conflicte. Primer es va establir a Barcelona, treballant per a diverses revistes i publicacions de la CNT, on va poguer documentar en primera linea els Fets de Maig. Els enfrontaments greus provocats pels comunistes per tal d'apartar (aniquilar) anarquistes i trosquistes del poder que fins llavors havien aconseguit.

Horna va recórrer diversos escenaris de la guerra, sempre centrada en captar la vida quotidiana de les persones, principalment dones i nens, L'Agost de 1937 el setmanari Umbral li encarrega un reportatge sobre la Casa de Maternidad que s'havia habilitat en un antic convent de la població de Velez-Rubio, a uns 40 km. d'Almeria. Es tractava de difondre el resultats de la campanya iniciada per Federica Montseny, com a ministra de Sanidad y Asistencia Social, durant els mesos que va estar en el càrrec.

Així, va documentar la vida a l'asil, la cura en l'educació i la sanitat dels nens i les mares acollides. que majoritàriament procedien de famílies refugiades de Madrid. El reportatge va ser publicat en el núm. 12 de la revista Umbral amb una vintena de fotos que il·lustraven el dia a dia a l'asil maternal. Però, també en les mateixes pàgines apareixen publicades unes fotos de nodrisses alletant ...i una d'elles, és la famosa foto de què parlem i que ara sabem no correspon al reportatge que va fer Horna a la Casa de Maternidad, sinó en un altre paratge pròxim a Velez-Rubio.

Hem d'entendre que la situació era molt dura i caòtica, amb una població aterroritzada que intentava escapar de la barbàrie feixista que estava provocant milers de víctimes innocents. Només en el tram de carretera entre Màlaga i Almeria, coneguda com la carretera de la muerte van ser assassinats prop de cent mil persones, Durant aquells dies al poble de Velez-Rubio, es va anar concentrant molta gent, alguns intentaven fugir en vaixell, des del port d'Almeria, altres, enfront la impossibilitat de fer-ho, van continuar la seva fugida desesperada cap a zones republicanes.

En aquest context dramàtic, la solidaritat i el socor popular intentaven paliar els efectes d'una guerra tant sanguinària com injusta. Kati Horna es deuria assabentar que l'associació Gota de Leche (institució encarregada de la donació de llet materna destinada als nadons) havia

instal·lat un campament de "distribució" de llet. És en aquesta improvisada parada a l'aire lliure on les nodrisses donaven la seva llet voluntàriament, que Horna va fer la famosa fotografia que forma part de l'arxiu del Museu Nacional Reina Sofia.

Ara sabem, gràcies al testimoni familiar de Cristobal Fernández que les protagonistes de la fotografia tenien nom i cognoms: La dona que està alletant al nadó era Francisca Fernández Quesada, que havia perdut el seu últim fill, Sabent aquesta circumstància sorprén el seu somriure plàcid, plé de generositat i orgull. Tot un símbol del paper que durant la guerra van tenir aquestes dones que en compte de vessar sang, van escollir donar la seva pròpia llet per salvar la vida d'altres nadons.

Al seu costat de la foto i una mica al darrere, apareix una altra dona, Josefa Quesada Cabello, que era la seva mare. Totes dues col·laboraven amb el servei d'aliment matern Gota de Leche, com també ho era la dona que apareix a la dreta de la imatge, asseguda en una cadira, aparentment prenent nota, de les donacions de llet que es feien.

Finalment, per tancar el cercle d'aquesta història, hem de dir que Francisca Fernández i Josefa Quesada van poguer marxar acabada la guerra a Barcelona, on es van instal·lar al barri de barraques de La Perona.

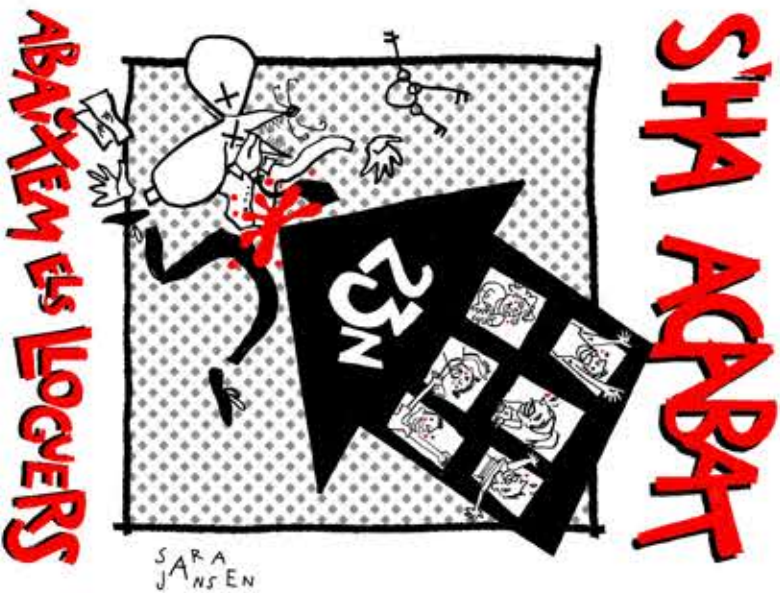
Per la seva banda Cristobal Fernández, el nostre "confident", va venir a viure a Barcelona, l'any 1974 i va poguer retrobar-se amb la seva àvia i la seva tia, a les que visitava assiduament, Cada diumenge es reunia l'extensa família de Cristobal, que vivia dispersa en diferents localitats de Barcelona,

Uns anys més tard, quan la seva àvia Francisca ja era morta se li va despertar el cuquet d'una memòria tràgica i dura, que havia patit tota la família i ell també, com a nen que va haver de passar deu anys en un orfanat. La memòria familiar havia quedat inscrita en la fotografia de Kati Horna que representa els estralls de la guerra, l'èxode i la dispersió de tota una família.

Cristobal ha volgut recuperar part de la seva memòria esmicolada a través d'aquesta fotografia, perquè sabia que la seva àvia havia guardat durant tots aquells anys un retall de la foto publicada en una revista de l'època, possiblement el setmanari Umbral del que parlàvem. Tot i que mai no ha pogut trobar aquest retall, va ser quan descobrí la foto original de Horna, que ha pogut estirar del fil de la memòria familiar, a través de la història d'aquesta foto compartida

Salvador Rodés

—o—
Pròxima lluna nova
1 de desembre, 07:21h
—o—

Info mural solidària i autogestionada

Alhama Premsa

Info mural solidària i autogestionada

Alhama Premsa

FOTO: Kati Horna